

OPONENTSKÝ POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

NÁZEV PRÁCE: NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE SE ZAMĚŘENÍM NA SOS DĚTSKÉ VESNIČKY
Absence mužského vzoru v SOS vesničkách podle názoru odborníků z oboru náhradní rodinné péče

AUTOR: Tereza Bečanová

KONZULTANTKA: Mgr. Eliška Pincová

OPONENTKA: PhDr. Olga Šmídová, PhD. KŘS FHS UK

Bakalářská práce Terezy Bečanové se zabývá aktuálními společenskými problémy organizace náhradní (rodinné) péče v době, kdy probíhá její deinstitucionalizace či transformace a kdy je tato oblast nově legislativně upravena a sociálně-politicky koncipována.

Věnuje se zejména otázkám genderové socializace dětí v SOS vesničkách, které řeší v pojmu „mužských vzorů“, a dále sociálním a psychickým důsledkům jejich přítomnosti či absenci.

Studentka podnikla poměrně rozsáhlý kvalitativně orientovaný výzkum. Generovala prostřednictvím polostrukturovaného výzkumného interview data, která mají značnou výpovědní hodnotu a došla k závěrům, které odrážejí názory odborníků na N(R)P na klady a zápory fungování péče a výchovy v SOS vesničkách s ohledem na potřeby dětí a jejich úspěšnou genderovou socializaci (a částečně i důvody či příčiny odchylek od sociálních norem a forem genderové socializace).

Bakalářská práce je rozdělena tradičně na část teoretickou a empirickou, jejíž součástí je i metodologie, a obsahuje cennou přílohu – přepisy rozhovorů.

Teorie, která je nastíněna v první části, vychází z kvalitní literatury (Možný, Matoušek...). Tito autoři vycházejí z konceptualizací rodiny jako sociálního konstrukt, sociální instituce a vztahové sítě, což by mohl být výkladový rámec, který je, ve světle dat a nálezů, skutečně „empiricky přiměřený“. Autorka však svým výkladem tyto přístupy zjednodušuje, ba ztradičňuje. Například za sporný považují pojem genderové identity, který je užíván jako synonymum „pohlavní identity“ (s 33), což je z hlediska feministického přístupu matoucí, neboť se sociální konstruovaností tělesných (biologických) aspektů ženskosti autorka evidentně nepočítá. Dalším problémem, s tím souvisejícím, je skutečnost, že tyto koncepty a výkladové rámce studentka nepoužívá k zobecnění nálezů generovaných z dat, resp. k jejich teoretickému vztažení. Nediskutuje, jinak řečeno, své závěry s teoriemi.

Některé popsané koncepty, jako je teorie psychické deprivace, jsou ve světle výpovědí aktérů-účastníků NRP nepřiměřené či nerelevantní, ženy-informátorky pojednávají realitu života dětí v SOS zjevně prizmatem attachment theory.

Vzhledem k sociálně-politickému vývoji na poli N(R)P a spuštění transformace sociálních služeb a vzhledem k tomu, že s ní oslovené odbornice evidentně spojují naději na řešení řady problémů a odstranění bariér bránících naplnění mnohých sociálních a psychických potřeb dětí v NRP, by bylo na místě filosofii a smysl této transformace osvětlit podrobněji, než jen zmínkou o novelizaci zákonného rámce.

Literatura, ze které autorka čerpá, je rozsáhlá, chybí v ní ovšem zcela zahraniční literatura a výzkumné studie (neboť výzkumy tohoto typu provedeny a publikovány - v rozporu s tvrzením autorky - byly, ale studentka je zřejmě nenalezla).

Metodologie je popsána poměrně stručně, což není samo o sobě problematické. Problémem je naplnění propozic v empirické části práce s daty. Analýza není vlastně analýzou a interpretací smyslu dat, ale jen selekcí a uspořádáním, byť vcelku systematickým.

Většinu zajímavých a teoreticky relevantních či zobecnitelných zjištění čtenář musí analyzovat z úryvků rozhovorů, které jsou jen zařazeny do podkapitol podle témat.

První varování kvalitativní metodologie „data nemluví sama za sebe“, autorka zkrátka nebere dost vážně. Nemůže však počítat se čtenářem-analytikem, který si pracně generuje nálezy z dat a udělá práci za ní. Je to škoda, neboť výpovědi žen – odbornic mají velký potenciál, výpovědní hodnotu.

Ženy, které autorka oslovila, jí samy „na stříbrném podnose“ nabízejí škálu zajímavých zjištění k otázce genderovanosti instituční role ženy-náhradní matky v SOS vesničkách, reflektují řadu neustále tradovaných omezení organizačního nastavení (onen „ustálený model“ péče), zmiňují řadu rozšířených genderových stereotypů a dalších explicitních praktik i implicitních předpokladů, které jsou integrální součástí organizační kultury SOS a které omezují zapojení mužů do výchovy dětí a do péče o ně. Reflektují také řadu dopadů tohoto uspořádání na vývoj dětí, chlapců i dívek, v náhradní péči. Autorka tento handicap částečně napravuje v „Závěru“, kde ale spíše shrnuje a systematizuje hlavní postoje a názory žen na různé agendy, které souvisejí s náhradní výchovou v SOS vesničkách.

Po formální a stylistické stránce je bakalářská práce na dobré úrovni.

Oceňuji i bohatost a hloubku dat a tedy terénní práci, kterou výzkumnice, nadto začínající, vykonala. Právě tato hodnota vyvažuje nedostatky práce a vede mne k **doporučení práce k obhajobě**.

Vzhledem k výše uvedeným dosti zásadním nedostatkům ji navrhuji hodnotit ještě **jako dobrou**.

V Praze dne 4. 6. 2003

Olga Šmídová Matoušová